

معرفی کتاب

«مقدمه‌ای بر فدرالیسم»

توسلی غرجستانی

کتاب «مقدمه‌ای بر فدرالیسم» نوشته جورج اندرسون رئیس و مدیر اجرایی مجمع نظام‌های فدرال مستقر در کانادا با ترجمه استاد سرور دانش به تازگی توسط بنیاد اندیشه چاپ و منتشر شد.

این کتاب مشتمل بر ده فصل، پیشگفتار و مقدمه مترجم می‌باشد.

مترجم در مقدمه این کتاب با این تذکر که گفتمان نظام فدرال ناگفته‌های بسیار دارد که نیاز به شکافتن است و در شرایط کشوری مانند افغانستان نباید هیچ کسی طرح و دیدگاه خود را بر دیگران تحمیل کند بلکه باید مسایل از زوایای گوناگون و با دید منصفانه و علمی مورد بحث، گفتگو و ارزیابی قرار گرفته و تبدیل به یک گفتمان ملی گردد. از این رو فدرالیسم از سه زاویه قابل بحث دانسته شده است.

۱. فدرالیسم به عنوان یک نظام سیاسی در مباحث اکادمیک و دانشگاهی، ۲. فدرالیسم به عنوان یک تجربه جهانی در دولت‌داری و حکومت‌داری و ۳. فدرالیسم به عنوان یک طرح پیشنهادی برای نظام سیاسی و اداری افغانستان.

با این مقدمه، مترجم سراغ سخنان آقای اندرسون رفته است که وی در پیشگفتار، کتاب خود را اینگونه معرفی کرده است:

"کتاب «مقدمه‌ای بر فدرالیسم» در اساس برای دست اندرکاران دولت یعنی سیاستمداران، مسئولان دولتی، روزنامه نگاران، اعضای سازمان‌های غیر دولتی و بین‌المللی، شهروندان مربوطه و کسانی که علاقه عملی به فدرالیسم دارند و چه بسا در مورد فدرالیسم در کشور شان یا کشورهای مشخص دیگری تمرکز دارند، نوشته شده است.

زبان کتاب، ساده و با حداقل اصطلاحات فنی، بدون پاورقی و بدون ارجاع به نویسندگان مشخص است و نکات اساسی را به طور مستقیم، فشرده و مفید برای افراد درگیر در بحث‌های سیاسی و یا سیاست‌گذاری ارائه می‌کند."

نویسنده کتاب معتقد است که «برای فدرالیسم هیچ دستورالعمل واحدی وجود ندارد. هر جامعه پیچیدگی‌های خود را دارد و عوامل زیادی در شکل‌گیری شخصیت آن سهم دارد». وی می‌گوید: «مجمع نظام‌های فدرال در شش قاره فعال است، آرزومند است که در سطح گسترده از این کتاب استفاده شود».

نویسنده کتاب خود را در ده فصل تنظیم و ارائه کرده است.

فصل اول: مرور اجمالی بر فدرالیسم. در این فصل به اهمیت فدرالیسم در جهان و این که ۴۰ درصد از کل جمعیت جهان در زیر چتر نظام‌های فدرال زیست دارند، تنوع فدارل، ویژگی‌های مشترک فدرالیسم، مثال‌هایی از واحدهای تشکیل دهنده دولت فدرال، فدرالیسم و حکومت‌های دارای اختیارات تفویضی و نظام‌های تکساخت انتقال دهنده اختیارات به مناطق، مورد بحث قرار گرفته است.

فصل دوم: انتخاب فدرالیسم. در این فصل مباحث همچون پیدایش فدرالیسم، جریان تاریخی فدرالیسم، تکامل فدرالیسم، فدرالیسم و دموکراسی و این که آیا فدرالیسم مناسب‌ترین و بهترین نظام است؟ پوشش داده شده است.

فصل سوم: واحدهای تشکیل دهنده فدرال. در این فصل مباحث مانند مهندسی سیاسی فدرالیسم، فدراسیون‌ها، انواع واحدهای تشکیل دهنده، مناطق در سیستم فدرال، تنوع و پلورالیسم اجتماعی واحدهای تشکیل دهنده، انعکاس تنوع در ترکیب واحدهای تشکیل دهنده، تعیین و تغییر مرزها و ترسیم مجدد مرزهای واحدهای تشکیل دهنده مطرح شده است.

فصل چهارم: تقسیم قدرت (صلاحیت‌ها). فصل چهارم مباحث زیر را احتوا می‌کند. دو مدل برای توزیع صلاحیت‌های قانونی، منابع قانونی صلاحیت‌ها، تنوع توزیع صلاحیت‌ها در فدرال‌ها، الگوی توزیع برخی از صلاحیت‌ها در سیستم‌های فدرال، معیار توزیع صلاحیت‌ها، عدم تقارن در تقسیم صلاحیت‌ها، برخورد با تضاد بر سر قدرت و نمونه‌های از توزیع نامتقارن اختیارات در نظام‌های فدرال.

فصل پنجم: پول و صلاحیت‌های پولی. در این فصل مباحث همچون اهمیت پول در سیستم فدرال، تعیین صلاحیت‌های وصول درآمدها، درآمدهای منابع طبیعی در برخی از سیستم‌های فدرال، سهم مخارج یا هزینه بین سطوح دولت، انتقالات مرکزی به واحدهای تشکیل دهنده، نابرابری ملی و توزیع مجدد، صلاحیت هزینه کردن،

مواد قانونی خاص در مورد قدرت هزینه کردن در برخی از سیستم های فدرال و مشروط بودن مصرف در برخی از نظام های فدرال مورد توجه قرار گرفته است.

فصل ششم: نهادهای دولت مرکزی. در این فصل موضوعات همچون تنوع اهمیت نهادهای مرکزی، نظام های پارلمانی، ریاست جمهوری و مختلط، مجالس دوم پارلمانی، نمایندگی منطقه ای، اصول نمایندگی، اختیارات مجلس دوم، احزاب سیاسی، نظام های حزبی در برخی از نظام های فدرال، اقدامات در قبال اقلیت ها و سازگاری اقلیت داخل دولت مرکزی با برخی از نظام های فدرال چند قومی، چند زبانی و یا چند دینی بحث شده است.

فصل هفتم: ارکان قانونی فدرالیسم. این فصل مباحث زیر را پوشش داده است. اساس قانون اساسی فدرالیسم، داوری قانون اساسی، صلاحیت های حالات اضطرار، صلاحیت های خاص غیر فدرالی، تعدیل قانون اساسی، حقوق در قوانین اساسی فدرال و نقش و ویژگی دادگاه ها.

فصل هشتم: روابط بین دولتی و سیاست. در این فصل مباحث زیر مانند وابستگی متقابل و تعامل فدراسیون ها، نقش قوه مجریه و مقننه، نقش مجالس دوم در روابط بین دولتی، نهادها و فرایندها، فدرالیسم اجباری در مقابل فدرالیسم مشورتی، مورد بحث قرار گرفته است.

فصل نهم: وحدت و تنوع. در فصل نهم موضوعات همچون چالش های وحدت، سرکوب تنوع، پذیرش تنوع/پلورالیسم، رویکرد متعادل به پلورالیسم، تفویض صلاحیت ها، ساختن از درون، اتحاد پس از یک دوره منازعه، مسأله جدایی و ابعاد سیاست زبانی در برخی از نظام های فدرال بحث و بررسی شده است.

فصل دهم: اندیشیدن در باره فدرالیسم. در این فصل در باره نقاط قوت و محدودیت های فدرالیسم، شرایط موفقیت فدرالیسم، آموختن از فدرالیسم تطبیقی و اینکه هیچ فرمول اساسی برای طراحی یا درک نهادهای فدرال وجود ندارد. با این حال دانش مقایسه ای بین نظام های مختلف فدرال می تواند به اندیشیدن در مورد چگونگی اعمال ترتیبات مختلف فدرالی در یک زمینه و شرایط خاص کمک کند، بحث شده است.

این کتاب در قطع رقعی در تابستان ۱۴۰۲ توسط انتشارات بنیاد اندیشه چاپ و منتشر شده و نسخه الکترونیکی (PDF) آن نیز در دسترس علاقمندان قرار گرفته است.